

АНОТАЦІЇ – ANNOTATIONS

Бондар В. Державна політика історичної пам'яті в Україні 1990–2000-х рр.: основні тенденції

Досліджується поняття державної політики історичної пам'яті в контексті світового досвіду, її особливості і основні етапи в Україні в 1990–2000-х рр. Показано державну політику пам'яті у діяльності вищих органів державної влади, ставлення лідерів держави до історичного минулого, проаналізовано законодавчі акти влади щодо окремих питань історії.

Ключові слова: політика історичної пам'яті, історія України.

Bondar V. State policy of historical memory in Ukraine 1990–2000-ies.: main trends

The concept of state policy of historical memory, its features and the main phases of Ukraine in 1990–2000 are investigated in the context of world's experience. There were showed the Ukraine's public policy in the sphere of memory, the attitude of the government's leaders to the historical past, the authority's legislative acts concerning the certain questions of the history.

Keywords: policy of historical memory, history of Ukraine.

Вісліч Т. Польська історіографія 1989–2009: дуже суб'єктивні підсумки

Підсумовуючи явища, які характеризують співтовариство польських істориків в останні двадцять років, я зосередився на відносинах польської наукової історії з сучасними тенденціями в світовій науці. Вони цікаві тим, що польська історіографія загалом ігнорує постмодерністську критику історії і таке відношення, нерідко, призводить до несподіваної реалізації постмодерністських принципів у викривленій формі когнітивного релятивізму і творення картини минулого на основі фікційних сюжетів. Спадщина школи «Анналів» вигасає у Польщі після 1989 року, незважаючи на тісні наукові зв'язки в 1970-х і 1980-х років. Це означає, відрив від структурної, проблемно-орієнтованої і синтезуючої історії задля безмежного затвердження

історичного документу, як джерела знань. Такий метод дослідження фокусується на відстеженні фактів, а не розумінні їхнього змісту. Відповідальна за це ситуація, коли відкрився доступ до інформації закритої протягом десятиліть у польських і зарубіжних архівах, а також Інститут національної пам'яті, який творить суспільні стандарти історика як того, хто шукає за архівними документами «як було насправді». Важливою проблемою є також використання історичних знань у польському суспільстві. Історична політика наразі є успішною на ниві музеєзнавства, а його найбільшою невдачею став випадок із Єдвабним: конкретна дискусія істориків потонула у політичній боротьбі і аргументовано продемонструвала таку слабкість польської історіографії, як тенденція до взяття участі в ідеологічному дискурсі та відсутність рефлексії щодо категорії нації. Вона також виявила, що професійна історіографія в суспільній свідомості легко поступається дилетантським оповідям про минуле. Позитивною зміною в польській історіографії є її поступова інтернаціоналізація. Одним з її найбільших міжнародних успіхів стало вписання польської шляхетської Речі Посполитої до національних історіографій наших східних сусідів. У зв'язку із децентралізацією світової історіографії, з'являється шанс для нового позиціонування історії Польщі у світовій історичній спадщині.

Ключові слова: польська історіографія, історія Польщі.

Wislicz T. Polish historiography 1989–2009. A very subjective summary

Summing up the phenomena which characterized the community of Polish historians in the last twenty years, I am focussing on the relations of the Polish scientific history to current trends in the worldwide science. It is then interesting that Polish historiography ignores postmodernist criticism of history and this attitude, not infrequently, leads to unaware realization of postmodernist principles in the awry form of cognitive relativism and creation of a picture of the past on the basis of fictional threads. The heritage of the «Annales» school was lost in Poland after 1989 despite close scientific relations in 1970s and 1980s. It means breakaway from

processual, problem-oriented and synthesized history towards a limitless affirmation of a historical document as a source of knowledge. Such a method of research focalizes on tracking facts instead of understanding their sense. The responsibility lies in having gained access to, closed for decades, Polish and foreign archives, as well as with the Institute of National Remembrance which creates a public standard of a historian who searches out «how it really was» in archival documents. An important problem is also the use of historical knowledge by the Polish society. Historical politics is successful in the field of museology and its biggest failure was the case of Jedwabne: a concrete discussion of historians drowned in a political fight and the argument showed such weakness of Polish historiography as a tendency to take part in ideological discourse and lack of reflection on a category of nation. It also turned out that professional historiography in the social consciousness loses easily with dilettantish narratives about the past. A positive change in the Polish historiography is its gradual internationalization. One of its greatest international successes was the introduction of the Polish Noble Republic into national historiographies of our Eastern neighbours. Along with decentralization of the world's historiography, there is still a chance to position Poland's history in the world heritage of history.

Keywords: Polish historiography, History of Poland.

Гирич Ігор. Історіософські та суспільствознавчі погляди В. Липинського в його політичній публіцистиці 1908–1914 років

У статті розглядаються концептуальні думки В. Липинського на шляхи співпраці польської культурної еліти Правобережної України з українським національно-демократичним рухом поч. ХХ ст., висловлені ним у публіцистиці дореволюційних часів. Автор намагається простежити еволюцію поглядів батька новітньої консервативної суспільної думки. Творчість В. Липинського 1908–1914 років свідчить про сподівання останнього на можливість позитивного співробітництва правих сил з українською демократією.

Ключові слова: українська шляхта, полонізована еліта, провідна верства, класовий компроміс, національно-визвольний рух.

Hurych I. The historical-philosophical and social science views of V. Lypynsky in his political journalism 1908–1914

The cooperation West Ukrainian polish cultural elite with Ukrainian national democratic movement at the beginning of XX centuries are considered in V. Lypynsky's political essays. The author attempts to research the evolution of views of V. Lypynsky, the founding father of Ukrainian conservatism. In his political works V. Lypynsky hoped that right-wing parties would cooperate with Ukrainian democracy.

Keywords: Ukrainian nobility, Ukrainian nobles which acquired Polish culture, compromise between social class, national liberation movement.

Головко В. Формування вітчизняного капіталу (1991–2009 рр.) в політологічній та соціологічній літературі

Стаття є оглядом вітчизняної політичної та соціологічної літературі, присвяченої питанню виникнення та розвитку великого капіталу в Україні після 1991 р. Показана еволюція осмислення політологами та соціологами вказаної проблеми. Особлива увага приділена їхнім поглядам на формування української ділової еліти.

Ключові слова: великий капітал в Україні, сучасна історія України.

Golovko V. History of the BigCapitalin Ukraine (1991–2009): Political and Social Sciences` Point of View

The article reviews main approaches of Ukrainian political and sociological literature to big capital's genesis and development in Ukraine after 1991. There is analysis of evolution political and social scientists' consideration of the problem. Special attention is paid to their opinions about Ukrainian business' elite formation.

Keywords: BigCapitalin of Ukraine, Modern History of Ukraine.

Гончар О. Осягнення Миколою Костомаровим історичного образу Богдана Хмельницького у світлі епістолярної спадщини

Стаття висвітлює науковий шлях відомого історика Миколи Костомарова у процесі створення ним історичного портрету Богдана Хмельницького, який став ключовим у його творчості. Основне джерело дослідження – епістолярій – глибоко і всебічно розкриває читачу наукову лабораторію М. Костомарова, становлення його світогляду, вплив соціокультурного оточення і т.д.

Ключові слова: гетьман Б. Хмельницький, історичні джерела, І. Срезневський, А. Метлинський, О. Корсун, О. Бодяньський, М. Максимович, М. Погодін.

Gonchar Olga. Comprehension Nikolai Kostomarov historical image of Bogdan Khmelnytsky in the light of epistolary heritage

The article highlights the scientific way known historian Nicholas Kostomarov in the creation of his historical portrait of Bohdan Khmelnytsky, who was the key to his work. The main source of research – correspondence – deeply and comprehensively reveals the science lab reader M. Kostomarov, the formation of his world, the impact of socio-cultural environment, etc.

Keywords: Hetman B. Khmelnytsky, historical sources, I. Sreznevsky, A. Metlinsky, A. Bodyanskiy, O. Korsun, M. Maksimovic, M. Pogodin.

Горак В. «Універсал» отамана Григор'єва як ідейно-теоретична платформа григор'євського повстанського руху. Джерелознавчий і історіографічний аспекти

У статті висвітлюється універсал отамана Григор'єва як найважливіший політико-ідеологічний документ українського повстанського руху в Україні від серпня 1918 до серпня 1919. Автор аналізує різні історичні погляди на універсал, з'ясовує дискусійні аспекти, зокрема час його появи й авторство.

Ключові слова: повстанський рух, універсал отамана Григор'єва

Horak V. The “Universal” of otaman Grygoryev as the ideological and political of the Grygoryev insurgent movement. Historical and Historiographic aspects

The Article is devoted to the “universal” of otaman Grygoryev that became the main politico-ideological document of the Grygoryev insurgent movement which existed in Ukraine from august, 1918 till august, 1919. The author analyses different historical views on the “Universal”, determines its socio-political essence, clears up some discussional aspects of this manifesto – in particular, the time of its appearance and its real authorship

Keywords: insurgent movement, the “Universal” of otaman Grygoryev.

Діанова Н. Дослідження Науково-просвітницької діяльності архієпископа Інокентія (Борисова) в дореволюційній історіографії

У статті проаналізовано дореволюційну історіографію, присвячену науковій та просвітницькій діяльності архієпископа Інокентія (Борисова). Розглянуто позиції різних дослідників стосовно наукових та просвітницьких здобутків архієрея.

Ключові слова: архієпископ Інокентій (Борисов), дореволюційна історіографія.

Dianova N. Researches of Scientifically-educationally activity of archbishop Innocentiy (Borisov) in the Pre-Revolutionary Historiography

In article the analysis of the pre-revolutionary historiography devoted to scientific and educational activity of archbishop Innocentiy (Borisov) is made. The points of view of different researchers concerning scientific and educational achievements of the bishop are considered.

Keywords: archbishop Innocentiy (Borisov), Pre-Revolutionary Historiography.

Іваницька С. Українська ліберально-демократична партійна еліта кінця XIX – початку XX ст. в пострадянській гуманітаристиці: історіографічні здобутки та методологічні інновації

В статті узагальнено доробок вітчизняних істориків, філологів, археографів, політологів, фахівців із історії журналістики, історії педагогіки та історії юридичної думки стосовно заявленої проблеми. Окреслено подальші перспективні напрямки зі застосуванням методів історичної антропології, просопографії, порівняльних та міждисциплінарних студій.

Ключові слова: ліберально-демократична партійна еліта, пострадянська гуманітаристика.

Ivanytska S. Ukrainian Liberal Democratic party elite in the end of XIX – beginning XX century in post-Soviet humanities: research results and prospects

The article summarizes national historians', philologists', archeographers', political scientists', specialists' in the history of journalism, history of pedagogy and history of jurisprudence achievements on the subject and the object of study. There are also outlined some tendency prospects such as historical anthropology methods, prosopography, comparative and interdisciplinary studies.

Keywords: Ukrainian Liberal Democratic party elite, post-Soviet humanities.

Куций І. Між «слов'янським світом» та «дикою Азією»: Московська держава в рецепції української історичної думки Східної Галичини XIX ст.

У статті проаналізовано інтерпретації українських істориків Східної Галичини XIX ст. історії Московського царства XIV–XVII ст. З'ясовано їхні погляди стосовно проблеми приналежності цієї держава до «руської» національної історії та «свого» цивілізаційно-культурного простору. Досліджено відмінності представників русофільської та українофільської орієнтацій в потрактуванні історії Московської держави.

Ключові слова: Москва, Русь, князівство, царство, концепція, історіографія, етногенез, етнонім.

Kutsyi I. Between «the Slavic World» and «Wild Asia»: the Moscow State in the Reception of Ukrainian Historical Idea of the XIX century Eastern Galicia

In the article the interpretation of history of the XIV–XVII cent. Muscovy in the works of the XIX cent. Ukrainian Eastern Galicia historians is analyzed. Their views on the problem of the state belonging to the «Rus» national history and «its own» civilizational and cultural space are elucidated. Differences in interpreting the history of Muscovy between representatives of Russophile and Ukrainophile orientations are investigated.

Key words: Moscow, Rus, principality, kingdom, conception, historiography, ethnogenesis, ethnonym.

Луняк Є. Вивчення наукової спадщини Михайла Грушевського у Франції

У статті розглянуто стан ознайомлення французької громадськості з Україною, проаналізовано причини цікавості французів до постаті Михайла Грушевського на тлі історичних взаємин України та Франції. Автор простежує еволюцію французьких історичних досліджень та розвиток української діаспорної історіографії про Грушевського у Франції.

Ключові слова: Михайло Грушевський, Франція.

Lunyak Ye. Research the scientific heritage of Mykhailo Hrushevsky in France

The acquaintance's state of the French public with Ukraine in the article is covered, the analysis of causes of the French interest in Mykhailo Hrushevsky against the background of historical mutual relations of Ukraine and France is made. Author studies evolution of the French historical research and development of the Ukrainian diaspora historiography on Hrushevsky in France.

Keywords: Mykhailo Hrushevsky, France.

Наконечна О. Сучасна вітчизняна історіографія про формування багатопартійності в Україні у роки перебудови (1985-1991 рр.)

У статті проаналізовано праці сучасних українських істориків, які розкривають початки багатопартійності в УРСР у

1985–1991 рр., показано історіографічну ситуацію щодо висвітлення основних напрямів становлення партійної системи.

Ключові слова: багатопартійна Україна, сучасна вітчизняна історіографія.

Nakonechna O. The Modern Ukrainians Historiography about formation of a multiparty system in URSR in the years of reorganization (1985–1991)

Much attention has been paid to analyzing scientific works of modern Ukrainian historian's, which are wrote about national problems in URSR in 1985–1991. They told us about historiography situation in Ukraine, to devoting discoveries of national questions after independence.

Keywords: multiparty system in URSR, Modern Ukrainians Historiography.

Суздаль М. Епістолярний дискурс М. Максимовича та М. Цертелєва

У статті зроблено спробу проаналізувати мотиви, зміст, культурно-історичне значення епістолярного дискурсу М. Максимовича та М. Цертелєва. Публікуються невидані листи М. Максимовича.

Ключові слова: М. Максимович, епістолярний дискурс.

Suzdal' M. Epistolary discourse of M. Maksymovych and M. Tsertelev.

The article presents the attempt to analyze motifs, content, cultural and historical meaning of the epistolary discourse of M. Maksymovych and M. Tsertelev.

Keywords: M. Maksymovych, Epistolary discourse.

Сухоліт Н. Історія українсько-російських політичних відносин доби Північної війни 1700–1721 рр. в оцінці історіографії Росії

Стаття простежує відносини між Україною і Росією під час Північної війни 1700–1721 рр., що стало важливою темою для багатьох праць російських дослідників XVIII – початку XXI ст.

Історики Російської імперії, СРСР та Російської Федерації в основному протиставляли історіографічні образи українського гетьмана І. Мазепи та російського царя Петра I, а також з'ясували проблему відмови гетьманського уряду від зверхності Московського царства і його переходу на бік Шведського королівства. Відзначається, що конкретна політична ситуація та офіційна ідеологія Петра I значно вплинули на характеристики даної події в пізнішій історіографії.

Ключові слова: українсько-російські відносини, Північна війна 1700–1721 рр., російська історіографія, гетьман І. Мазепа, цар Петро I.

Sukholit N. The History of Ukrainian-Russian political relations of Northern war 1700–1721 in the estimation of historiography of Russia

The article traces the relationship between Ukraine and Russia during the Great Northern War 1700–1721 years, which has become an important topic for many works of Russian researchers XVIII – beginning of XXI century. Historians of the Russian Empire, the Soviet Union and the Russian Federation largely opposed historiographical images Ukrainian Hetman Ivan Mazepa and the Russian Tsar Peter I, and find out the problem by refusing's government domination of Muscovy and his decision to side with the Swedish kingdom. It is noted that the particular political situation and special events in the area of official ideology Peter I influenced the characteristics of the event in later historiography.

Keywords: Ukrainian-Russian relations, Northern War 1700–1721's, Russian historiography, Ivan Mazepa, Peter I.

Тельвак В. Михайло Грушевський в оцінках своїх учнів

Стаття присвячена проблемі сприйняття історіографічних поглядів М. Грушевського представниками його Львівської школи. Простежено еволюцію у ставленні учнів М. Грушевського (М. Кордуби, С. Томашівського, І. Крип'якевича, М. Залізняка, В. Герасимчука та ін.) до наукової спадщини вчителя. Відзначено впливи ідеологічних дискусій в українському інте-

лектуальному середовищі першої третини ХХ ст. на грушевськoзнавчу рефлексію.

Ключові слова: М. Грушевський, львівська школа.

Telvak V. M. Hrushevsky in the vision of his pupils

The article is dedicated to the problem of the reception of historiography thoughts of M.Hrushevsky by his Lviv school representatives. The evolution of the M.Hrushevsky's pupils (M. Korduba, S. Tomashivsky, I. Krypyakevych, M. Zaliznyak, V.Herasymchuk etc.) attitude to the scientific heritage of the teacher is observed. The impact of ideological discussions through Ukrainian intellectuals of the first third of the 20th century on Hrushevsky studies reflection is noted.

Keywords: M. Hrushevsky, Lviv school.

Терлецька І. Сучасна російська історіографія системи державної влади періоду сталінізму

Аналізується російська історіографія 1987–2010-го рр., присвячена системі державної влади в СРСР, створеної в період 1929–1953 рр. Звертається увага на основні концептуальні підходи у висвітленні теми. Джерельну базу складають монографії, дисертаційні дослідження, наукові статті, навчальна література.

Ключові слова: сучасна українська історіографія, період сталінізму.

Terletskaia I. Modern Russian historiography of the System state authorities period of stalinization

It's analyzed Russian historiography 1987–2010 gg., denoted system state authorities in USSR, created attention Addresses at period 1929–1953 gg. on the main conceptual approaches in illumination of the subject. Source forms to monographs, dissertation studies, scientific articles, scholastic literature.

Keywords: Modern Russian Historiography, authorities period of stalinization.

Удод О., Юрій М. Методологія історії і гуманітаризація знання

У статті йдеться про методологічні проблеми історичної науки. Розглядається формаційний і цивілізаційний підходи в історичному процесі, роль гуманітаризації знання.

Ключові слова: формація, цивілізація, християнство, парадигма, суспільство, традиція, культура.

Udod O., Yuriy M. The Methodology of History and knowledge humanitarization

The article is about the methodological problems of historical science. There are also examined formational and civilizational approaches in a historical process, role of knowledge humanitarization.

Key words: formation, civilization, Christianity, paradigm, society, tradition, culture.

Ясь О. Клас і нація у концепції української історії Матвія Яворського

Висвітлюється формування історичних поглядів відомого українського історика М. Яворського. Розглядаються основні складові світосприйняття цього вченого на основі аналізу його наукових праць 1920–1930 рр.

Ключові слова: М. Яворський, клас, нація, українська історія.

Yas O. Class and Nation of Matviy Yavors'ky's conception of Ukraine History

The article deals with the formation of historical views of the well-known Ukrainian historian M. Yavors'ky, considers the main components of this scholar's perception of the world on the basis of analysis of his scientific works written in 1920–1930.

Key words: M. Yavors'ky, Class, Nation, History of Ukraine.

Наукове видання

ІСТОРИОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Збірник наукових праць

Випуск 23

Оригінал-макет підготувала: *Зубець Л.А.*

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 6931 від 04.02.2003, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України

Підписано до друку 24.12.2013 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 34,45. Обл. вид. арк. 27,26.

Наклад 300 прим. Зам. 43. 2013 р.

Адреса редакційної колегії та видавця: 01001, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4,
тел.(044)279-87-04; e-mail: history_isid@mail.ru

Поліграфічна д-ця Ін-ту історії України НАН України
01001, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4